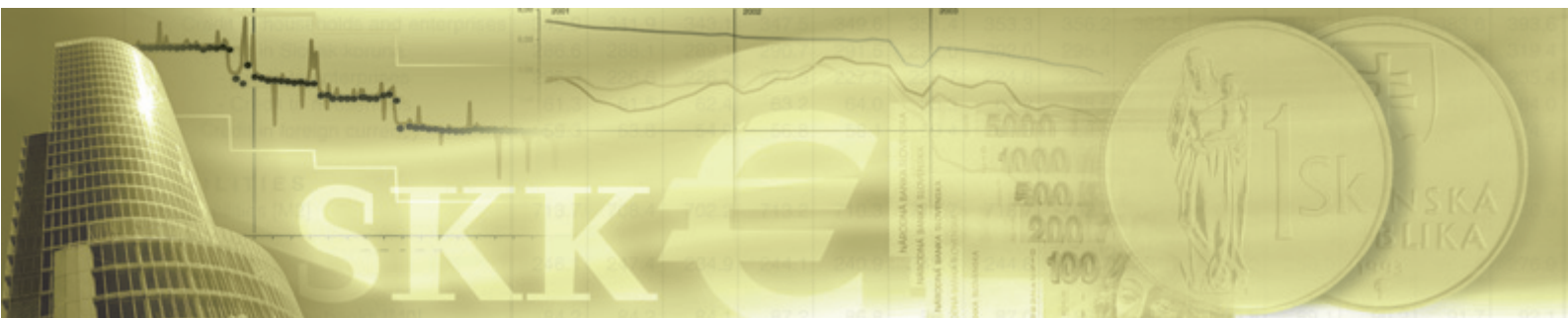

E. PLATOBNÝ STYK

1. PLATOBNÝ STYK SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavným cieľom Národnej banky Slovenska je udržiavanie cenovej stability. Za týmto účelom Národná banka Slovenska okrem iného riadi, koordinuje a zabezpečuje platobný styk a zúčtovanie dát platobného styku v rozsahu ustanovenom zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

Dňom 1. januára 2003 nadobudol účinnosť zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o platobnom styku). Týmto zákonom došlo k uzákoneniu komplexnej právnej úpravy platobného styku a zároveň zosúladeniu právneho poriadku Slovenskej republiky s právnymi normami Európskej únie, ktoré sa vzťahujú na platobný styk. Zákon o platobnom styku bol pripravený v súlade s procesom aproximácie a harmonizácie právneho poriadku Slovenskej republiky s právnym poriadkom Európskej únie. Do zákona o platobnom styku bola transponovaná smernica č. 97/5/ES o cezhraničných prevodoch, smernica č. 98/26/ES o konečnom zúčtovaní v platobných zúčtovacích systémoch a v systémoch zúčtovania cenných papierov, časť smernice č. 2000/46/ES o zakladaní, podnikaní a o obozretnom dohľade nad podnikaním elektronicko-peňažných inštitúcií (inštitúcií vydávajúcich elektronické peniaze), článok 8 smernice č. 97/7/ES o ochrane spotrebiteľa v prípadoch uzatvárania zmlúv na diaľku a odporúčanie č. 97/489/ES týkajúce sa transakcií uskutočnených pomocou elektronických platobných nástrojov a obzvlášť vzťahu medzi vydavateľom a držiteľom. Pritom zákon o platobnom styku nad rámec relevantných právnych noriem Európskej únie ustanovuje aj ďalšie skutočnosti súvisiace s platobným stykom.

Zákon o platobnom styku usmerňuje najmä oblasti vykonávania tuzemských a cezhraničných prevodov peňažných prostriedkov, vydávanie a používanie elektronických platobných prostriedkov, vznik a prevádzkovanie platobných

systémov, dohľad nad platobnými systémami, ako aj postup pri reklamáciách a mimosúdne riešenie sporov, ktoré vznikli v súvislosti s platobným stykom.

Na usmerňovanie a zabezpečovanie jednotného platobného styku a zúčtovania dát platobného styku medzi bankami a vybranými právnickými osobami Národná banka Slovenska vydáva všeobecne záväzné právne predpisy.

2. PLATOBNÝ SYSTÉM SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Od 1. januára 2003 nastala v medzibankovom platobnom systéme v Slovenskej republike významná zmena. Prevádzku platobného systému prevzala Národná banka Slovenska od Bankového zúčtovacieho centra Slovenska, a. s., ktoré zabezpečovalo prevádzku medzibankového platobného systému SIPS od roku 1993. Národná banka Slovenska sa tak stala prevádzkovateľom a zároveň zúčtovacím agentom medzibankového platobného systému SIPS (Slovak Interbank Payment System). Dôvodom tejto zmeny bola snaha Národnej banky Slovenska zvýšiť efektívnosť a bezpečnosť platobného systému s využitím najmodernejších informačných technológií ako základ pre vybudovanie systému RTGS (Real Time Gross Settlement) v podmienkach Slovenskej republiky. Ďalším dôvodom bola cenová politika založená na princípe plnej návratnosti nákladov, čo v konečnom dôsledku znamenalo zásadné niekoľkonásobné zníženie poplatkov za prevody pre účastníkov platobného systému SIPS. Táto snaha bola podporená aj rozhodnutím akcionárov Bankového zúčtovacieho centra Slovenska, a. s.

Medzibankový platobný systém SIPS je jediný platobný systém v Slovenskej republike určený na spracovanie a zúčtovanie tuzemských platieb. Systém spracováva všetky platby bez ohľadu na ich hodnotu. Národná banka Slovenska vybudovala medzibankový platobný systém SIPS vlastnými zdrojmi pri zachovaní efektívnosti vynaložených

nákladov. Je možné konštatovať, že od začiatku svojej prevádzky platobný systém SIPS funguje spoľahlivo k plnej spokojnosti jeho účastníkov. Účasť v platobnom systéme SIPS je založená na rovnakom prístupe ku každému účastníkovi. Žiadny účastník nie je diskriminovaný, s každým účastníkom má Národná banka Slovenska uzatvorenú rovnakú zmluvu. Všetky pripravované zmeny v platobnom systéme sú vždy vopred prerokované s účastníkmi na spoločných pracovných stretnutiach.

2.1. Medzibankový platobný systém SIPS

Spracovanie a zúčtovanie platieb prebieha na princípoch hrubého zúčtovania, prioritné platby spĺňajú princípy hrubého zúčtovania v reálnom čase. Spracovanie a zúčtovanie platieb prebieha kontinuálne počas dňa na účtoch vedených v Národnej banke Slovenska. Technicky sú informácie o stave účtov poskytované účastníkom v 5-minútových intervaloch.

Spracovanie a zúčtovanie platieb je plne automatizované, prenos údajov medzi Národnou bankou Slovenska a účastníkmi medzibankového platobného systému SIPS sa uskutočňuje výhradne v elektronickej forme – prostredníctvom komunikačného systému s názvom BIPS (Basic Interface for Payment System). Platby vstupujú do spracovania vo forme kliringových súborov vytvorených v domácom štandarde, pre ktorý sa používa názov kliringová veta.

Medzibankový platobný systém SIPS pracuje v 24-hodinovom cykle, ktorý sa nazýva kliringový deň. Systém SIPS počas tohto cyklu priebežne prijíma vstupné kliringové súbory od účastníkov, spracováva ich a aktualizuje stavy na účtoch peňažných rezerv vedených v Národnej banke Slovenska. Za obsah a úplnosť údajov zodpovedajú účastníci. Systém SIPS vykonáva formálne kontroly štruktúry vstupných údajov.

Platby sú spracovávané a zúčtovávané na princípoch FIFO (First In First Out) v rámci vopred

stanovených priorit. Pri každej platbe systém kontroluje, či odosielateľ platby má na účte v Národnej banke Slovenska dostatočné peňažné prostriedky na jej krytie. Ak áno, platba je okamžite spracovaná a zúčtovaná. Ak nie, platba sa zaradí do čakacieho radu, z ktorého je potom uvoľnená až po dosiahnutí dostatočného množstva peňažných prostriedkov na jej krytie alebo pri splnení podmienok na jej zúčtovanie v rámci klírovacieho algoritmu. Platby, na krytie ktorých nie sú na konci dňa dostatočné peňažné prostriedky na účte účastníka v Národnej banke Slovenska, sú účastníkovi vrátené ako nespracované z dôvodu nedostatku likvidity.

Do 31. decembra 2003 nebol debetný zostatok na účtoch účastníkov v Národnej banke Slovenska povolený, platby boli spracovávané a zúčtované len do výšky kreditného zostatku. Od 1. januára 2004 je plánované, aby účastníci, ktorí spadajú pod režim povinných minimálnych rezerv, mali možnosť požiadať o vnútrodený úver. Vnútrodený úver je splatný len v rámci jedného prevádzkového dňa systému SIPS a musí byť zabezpečený cennými papiermi, ktoré sú evidované v centrálnom registri krátkodobých cenných papierov vedenom Národnou bankou Slovenska. Poskytovanie vnútrodených úverov je legislatívne zabezpečené Rozhodnutím Národnej banky Slovenska č. 6/2003 z 12. decembra 2003 o podmienkach a postupe poskytovania vnútrodeného úveru účastníkom platobného systému SIPS.

Priebežné uvoľňovanie platieb z čakacieho radu zabezpečuje klírovací algoritmus. Klírovací algoritmus umožňuje spracovať a zúčtovať skupiny platieb viacerých účastníkov, ktoré by síce samostatne z dôvodu nedostatku likvidity nemohli byť spracované, ale po ich vzájomnom započítaní ani jeden z účastníkov neprekročí povolený zostatok na účte v Národnej banke Slovenska. Klírovací algoritmus sa iniciuje automaticky počas dňa po každom prijatom vstupnom kliringovom súbore. V procese uzatvárania účtovného dňa sa záverečným klírovaním spracujú všetky platby, ktoré je možné vykonať. Zúčtovací systém nevráti po uzavretí účtovného dňa žiadnu platbu, ktorej hodnota

je menšia ako záverečný disponibilný zostatok účastníka. Platby, ktoré nie je možné ani po záverečnom klírovaní zúčtovať z dôvodu nedostatku likvidity účastníka, sú vrátené účastníkovi, ktorý ich poslal do systému.

Po uzávierke dňa sa výstupy, ktoré sú tiež vo forme klíringových súborov, zasielajú účastníkom systému SIPS prostredníctvom systému BIPS rovnako ako výpisy z účtov peňažných rezerv.

Základné typy platieb, s ktorými systém pracuje, sú úhrada a inkaso. Platby sa ďalej členia na normálne a prioritné. Normálne platby možno charakterizovať ako „maloobjemové“ platby, spravidla ide o štandardné medzibankové a klientske platby, ktoré majú z hľadiska spracovania nízku prioritu. Prioritné platby možno charakterizovať ako „veľkoobjemové“ platby, spravidla ide o platby medzibankového peňažného trhu, teda platby mimoriadneho ekonomického významu. Prioritné platby majú z hľadiska spracovania najvyššiu prioritu, čo znamená, že sú v medzibankovom platobnom systéme zúčtované prednostne.

Čas prenosu prioritnej platby od účastníka do Národnej banky Slovenska je približne 3 až 5 minút. V prípade, že na účte odosielateľa v Národnej banke Slovenska je dostatok peňažných prostriedkov na krytie prioritnej platby, prioritná platba je zúčtovaná v priebehu nasledujúcich niekoľkých minút v závislosti od počtu platieb, ktoré sú v danom okamihu pripravené na spracovanie v medzibankovom platobnom systéme SIPS. Po spracovaní a zúčtovaní každej jednotlivej prioritnej platby je odosielateľovi aj príjemcovi prioritnej platby prostredníctvom systému BIPS zaslaná záväzná potvrdenka, ktorá obsahuje všetky údaje potrebné na identifikáciu prioritnej platby.

Systém SIPS je možné efektívne a jednoducho integrovať s platobnými systémami účastníkov s využitím tzv. API (Application Program Interface).

2.2. Účastníci medzibankového platobného systému SIPS

Účastníkov medzibankového platobného systému SIPS je možné rozdeliť na priamych a nepriamych. Banky, pobočky zahraničných bánk a iné finančné inštitúcie sú priamymi účastníkmi medzibankového platobného systému SIPS. Priami účastníci majú v Národnej banke Slovenska vedený vlastný účet na zúčtovanie platieb realizovaných prostredníctvom medzibankového platobného systému SIPS. Účty bánk a pobočiek zahraničných bánk slúžia tiež na sledovanie a vyhodnocovanie stanovených povinných minimálnych rezerv. Priami účastníci vykonávajú prostredníctvom medzibankového platobného systému SIPS vlastné platby a platby svojich klientov.

Nepriamymi účastníkmi systému SIPS sa rozumejú subjekty pôsobiace v medzibankovom platobnom styku ako tzv. tretie strany. Sú nimi nebankové subjekty, ktoré nemajú v Národnej banke Slovenska vedený účet na zúčtovanie platieb. Tieto subjekty zabezpečujú v medzibankovom platobnom systéme SIPS vybrané činnosti delegované priamymi účastníkmi alebo činnosti vyplývajúce z osobitného predpisu, spravidla zákona. Nebankové subjekty sú oprávnené debetovať a kreditovať účty priamych účastníkov medzibankového platobného systému SIPS, avšak na základe ich predchádzajúceho písomného súhlasu. Burza cenných papierov v Bratislave, a. s., prostredníctvom medzibankového platobného systému SIPS zabezpečuje finančné vysporiadanie obchodov s cennými papiermi a Transacty Slovakia, a. s., zabezpečuje zúčtovanie transakcií realizovaných platobnými kartami.

Prístup účastníkov do medzibankového platobného systému SIPS koordinuje a riadi Národná banka Slovenska v súlade so zákonom o platobnom styku. Národná banka Slovenska vydala pravidlá prístupu do medzibankového platobného systému SIPS. V procese žiadosti o vstup do platobného systému sa v rámci zákonom stanovených náležitostí overujú technické predpoklady žiadateľa na účasť v systéme. Cieľom

testovania je overiť schopnosť žiadateľa vykonávať a zabezpečiť prostredníctvom platobného systému SIPS všetky činnosti účastníka platobného systému v súlade so zákonom o platobnom styku a pravidlami systému SIPS. Po úspešnom ukončení testovania vydá Národná banka Slovenska súhlas na vstup a účasť žiadateľa v platobnom systéme.

Žiadateľ sa stáva účastníkom platobného systému po splnení podmienok na účasť v platobnom systéme, na základe čoho s ním Národná banka Slovenska uzatvorí zmluvu o platobnom systéme SIPS a prideli mu identifikačné kódy pre tuzemský platobný styk. Zmluva o platobnom systéme upravuje vzájomné práva a povinnosti Národnej banky Slovenska a účastníka medzibankového platobného systému SIPS v členení na niekoľko základných okruhov, ako sú podmienky vedenia účtu peňažných rezerv, odovzdávanie a spracovanie príkazov, zúčtovanie poplatkov, organizačné zabezpečenie prevádzky, ochrana údajov, poskytovanie konzultácií, reklamčný poriadok a iné podrobnosti súvisiace s prevádzkou medzibankového platobného systému SIPS. Neoddeliteľnou súčasťou zmluvy je popis formátu a štruktúry národného štandardu používaného na prenos dát v medzibankovom platobnom systéme SIPS, harmonogram prevádzky medzibankového platobného systému SIPS a sadzobník poplatkov. Cenová politika Národnej banky Slovenska je zameraná na plnú návratnosť nákladov za služby poskytované prostredníctvom medzibankového platobného systému SIPS. Každá platba je spoplatnená len raz, Národná banka Slovenska neúčtuje poplatky za výstupné položky.

Zoznam identifikačných kódov vydáva Národná banka Slovenska vo forme prevodníka identifikačných kódov, ktorý aktualizuje v prípade zmien účastníkov. Prevodník identifikačných kódov pre tuzemský platobný styk, zoznam platobných systémov a ich účastníkov, rovnako ako prístupové pravidlá do medzibankového platobného systému SIPS, sú verejne prístupné prostredníctvom internetovej stránky Národnej banky Slovenska.

2.3. Technické a organizačné zabezpečenie prevádzky platobného systému

Medzibankový platobný systém SIPS je navrhnutý tak, aby poskytoval spoľahlivú a dôveryhodnú platformu pre prevádzku medzibankového platobného systému v Slovenskej republike. Pri jeho návrhu boli zohľadnené zásady informačnej bezpečnosti a použité overené kryptografické algoritmy. Bezpečnosť medzibankového platobného systému SIPS je založená na vysokom stupni ochrany dát vo všetkých fázach ich spracovania a zúčtovania, ako aj počas ich prenosu medzi Národnou bankou Slovenska a účastníkmi medzibankového platobného systému SIPS.

Pri prenose dát sa integrita a autentickosť dát overuje prostredníctvom digitálneho podpisu. Spracovanie a zúčtovanie platieb je plne automatizované, prenos medzi účastníkmi sa uskutočňuje v elektronickej forme prostredníctvom komunikačného systému BIPS a dátovej siete UNIVERZAL-NET®.

Komunikačný systém BIPS je špeciálny systém určený na prenos a ochranu údajov v rámci systému SIPS. Skladá sa z centrálného BIPS uzla, ktorý je umiestnený v Národnej banke Slovenska a z BIPS uzlov na strane jednotlivých účastníkov. Každý účastník ešte využíva viacero pracovných staníc (terminálov), ktoré komunikujú s BIPS uzlom účastníka.

Prepojenie BIPS uzla účastníkov a BIPS uzla zúčtovacieho centra je zabezpečené sieťou UNIVERZAL-NET®. Je to privátna dátová sieť vybudovaná a prevádzkovaná pre potreby Národnej banky Slovenska a je určená na obojsmerný prenos údajov výhradne medzi prevádzkovateľom platobného systému a jeho účastníkmi.

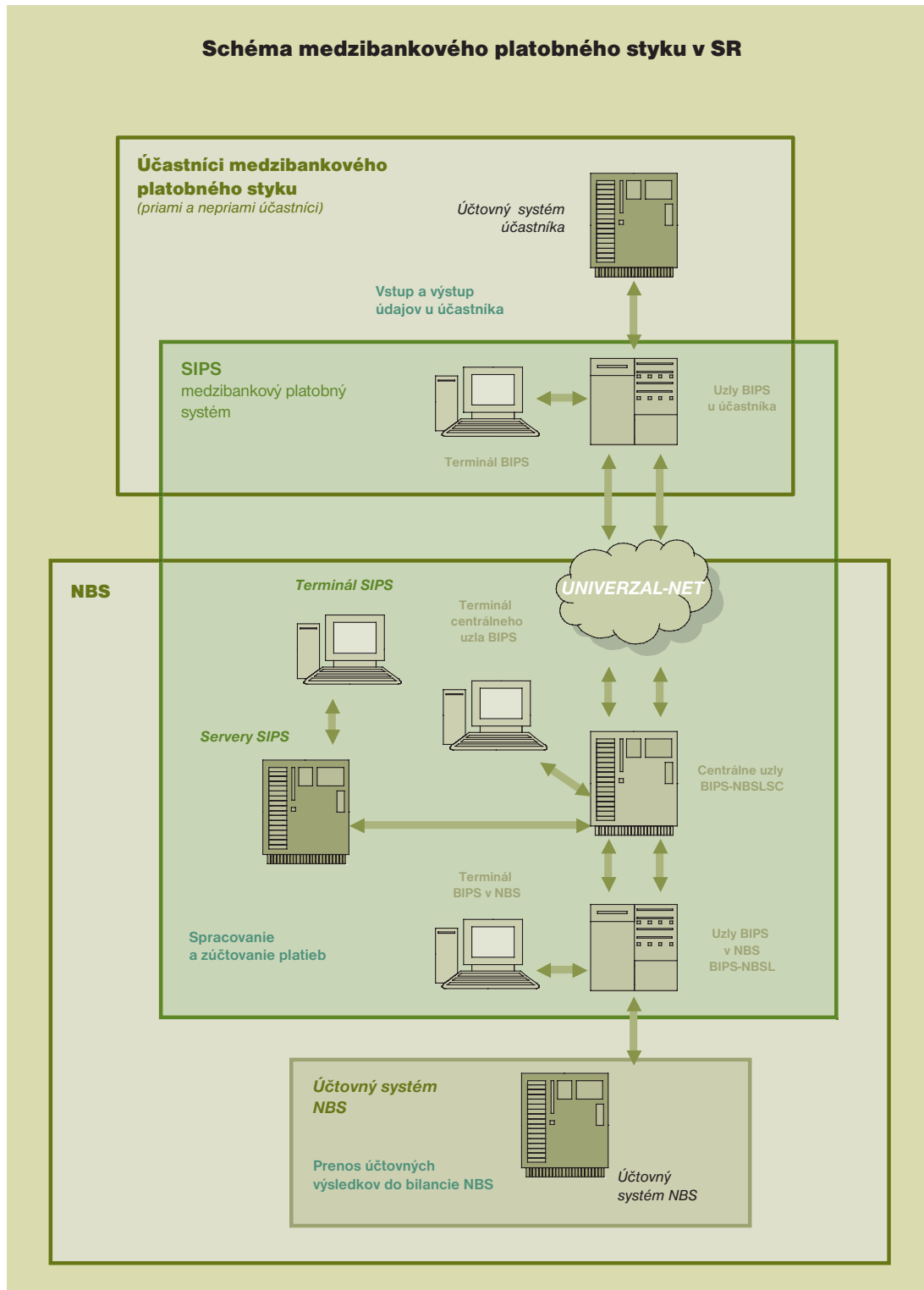
Zúčtovací systém je jednoúčelový systém určený na vykonávanie zúčtovania prevodných príkazov v rámci Slovenskej republiky. Tento systém zabezpečuje funkcie, ako napr. formálnu kontrolu vstupných údajov, priebežné spracovanie a zúčtovanie jednotlivých typov kliringových

položiek, organizáciu čakacích radov platieb a pod.

Spracovanie a zúčtovanie platieb prebieha na servere SIPS. Nastavovanie parametrov spraco-

vania, monitorovanie a správa servera sa vykonáva prostredníctvom terminálu SIPS. Výstupné údaje zo servera SIPS idú do centrálneho uzla BIPS a odtiaľ sú posielané na jednotlivé uzly BIPS u účastníkov.

Graf E1

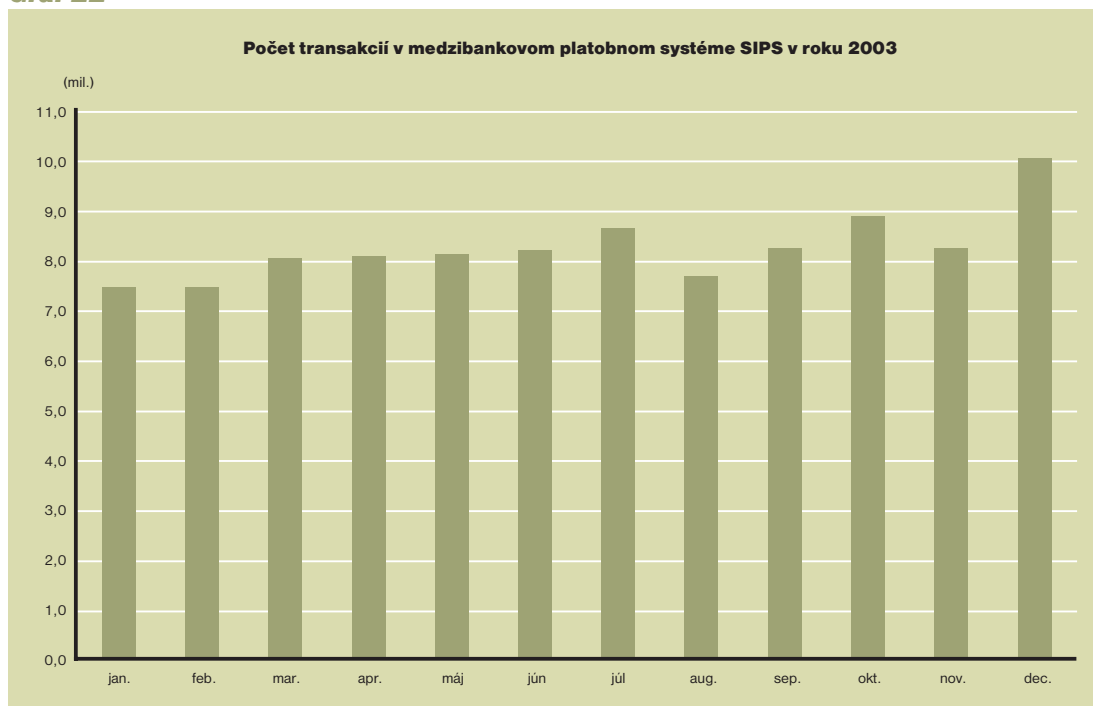

2.4. Štatistické údaje

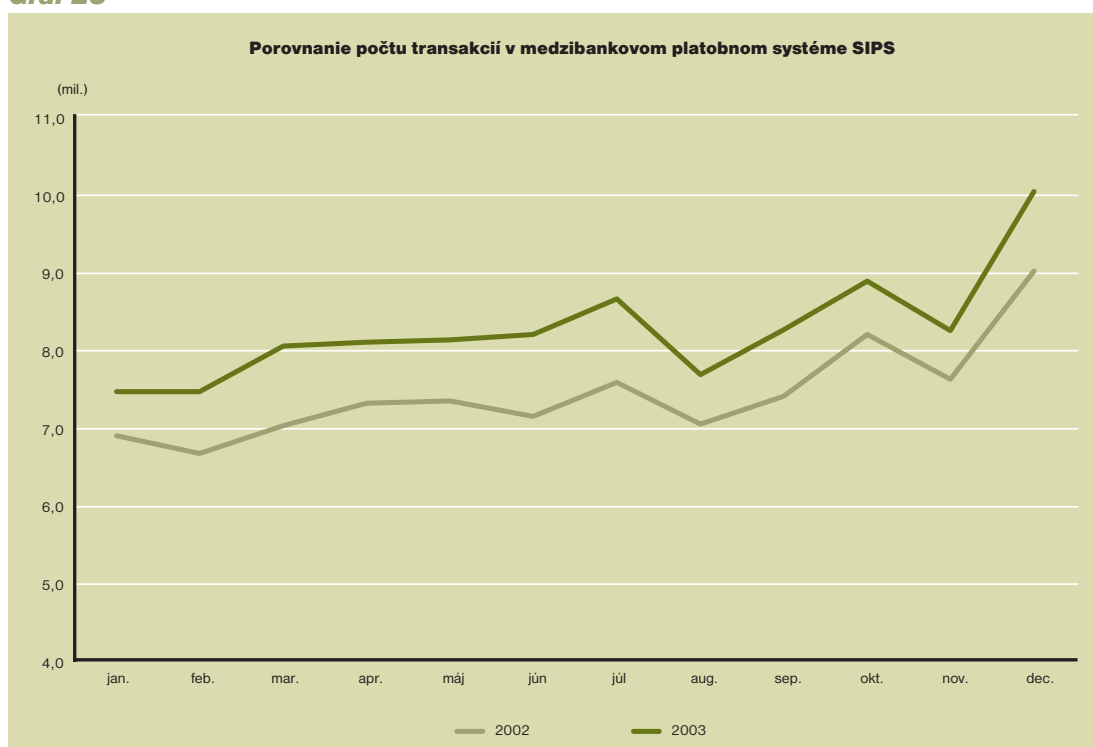
V roku 2003 bolo v medzibankovom platobnom systéme SIPS 25 účastníkov, z toho bolo 23 priamych účastníkov a dvaja nepriami účastníci. Za celý rok 2003 bolo spracovaných 99 mil.

transakcií, čo je nárast oproti predchádzajúcemu roku o 11 %. Celková hodnota transakcií predstavovala 32 248 756 mil. Sk, čo je medziročný nárast o 44 %. Z celkového počtu spracovaných transakcií prioritné platby predstavovali 0,02 až 0,03 % a viac ako 25 % hodnoty týchto platieb.

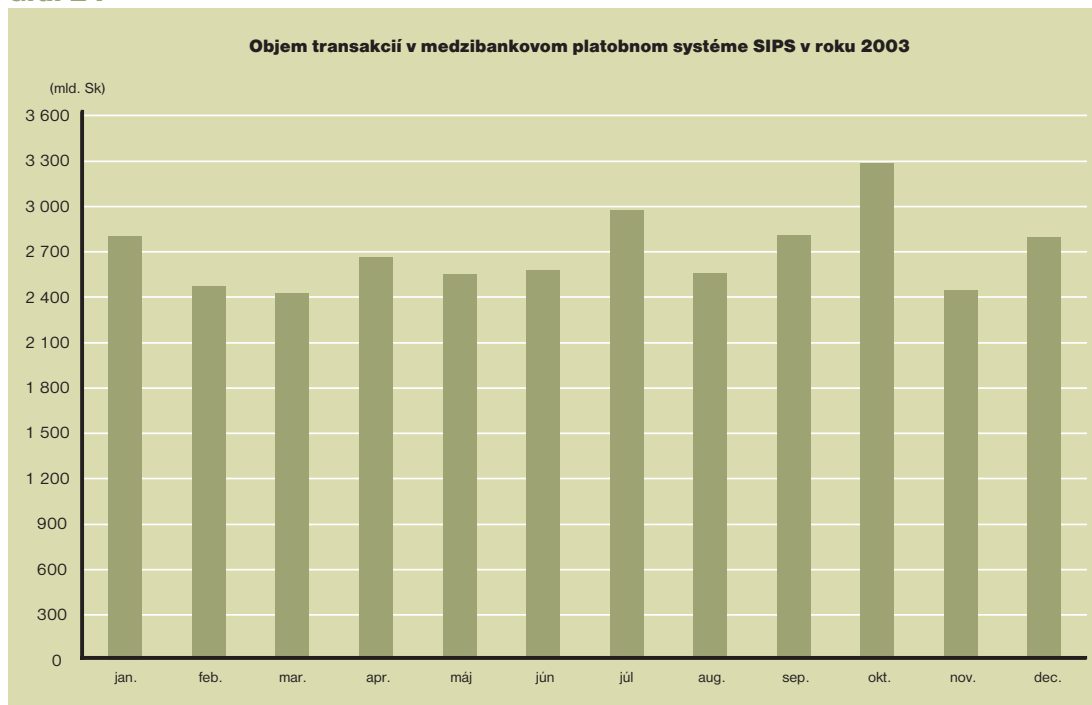
Graf E2

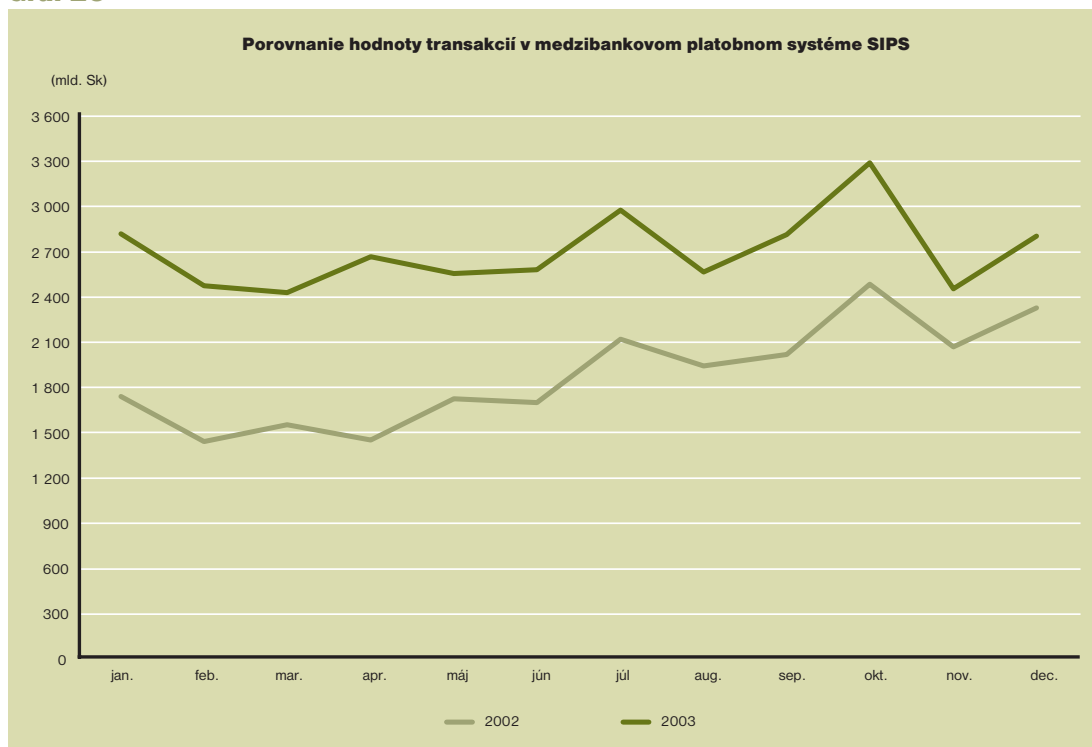
Graf E3

Graf E4

Graf E5

Priemerná hodnota jednej prioritnej platby bola 460 mil. Sk. Normálne platby prestavovali viac ako 99 % počtu a približne 74 % hodnoty spracovaných transakcií. Priemerná hodnota jednej normálnej platby bola 250 tis. Sk. Informácie o počte a objeme transakcií, ktoré boli spracova-

né v systéme SIPS, sú publikované na internetovej stránke Národnej banky Slovenska.

Prevádzkový deň platobného systému sa začína o 15.30 a končí nasledujúci deň o 13.30. Počas štátnych sviatkov, dní pracovného voľna

a dní pracovného pokoja je platobný systém uzavretý a prebieha údržba systému. V roku 2003 bolo 248 prevádzkových dní. Denne bolo v systéme SIPS spracovaných a zúčtovaných priemerne 399 tis. platieb v celkovom objeme 130 035 mil. Sk, pričom prostredníctvom súčasného technického vybavenia možno za jednu hodinu spracovať a zúčtovať až 2 milióny platieb. Prostredníctvom komunikačného systému BIPS možno preniesť medzi jedným účastníkom a Národnou bankou Slovenska okolo 230 tisíc platieb za 1 hodinu.

2.5. Perspektíva na rok 2004

Medzibankový platobný systém SIPS od svojho zavedenia do prevádzky úspešne zabezpečuje spracovanie a zúčtovanie platieb v rámci Slovenskej republiky. Aj napriek tejto skutočnosti Národná banka Slovenska priebežne pripravuje a implementuje ďalšie zlepšenia, ktoré možno rozdeliť do dvoch základných okruhov:

- funkcie zvyšujúce komfort účastníkov,
- podporné funkcie pre hrubé zúčtovanie v reálnom čase.

Od 1. apríla 2004 Národná banka Slovenska pripravuje uvedenie do prevádzky novej verzie medzibankového platobného systému SIPS, predmetom ktorej je najmä implementácia ďalších črt systému hrubého zúčtovania v reálnom čase v podmienkach Slovenskej republiky. Najdôležitejšími zmenami tejto verzie systému SIPS sú:

- generovanie výstupných súborov prioritných platieb periodicky počas účtovného dňa,
- možnosť voľby účastníka, či chce mať výstupné súbory s prioritnými platbami generované periodicky počas účtovného dňa, alebo tak ako doteraz, až po ukončení účtovného dňa,
- zavedenie kontroly správnosti konštantného symbolu platby zúčtovacím centrom,
- striktná kontrola textových polí klíringovej vety (povolené znaky).

Okrem toho Národná banka Slovenska postupne pripravuje ďalšie zmeny, ktorými sú:

- plne automatizované poskytovanie vnútrodenných úverov zabezpečených cennými papiermi. Poskytovanie vnútrodenných úverov bude od podania žiadosti cez prevod cenných papierov až po konečné poskytnutie úveru automatizované. Vnútrodenný úver už nebude poskytovaný formou nastavenia debetného limitu platného na celý týždeň, ale dodaním likvidity na účet účastníka,
- riadenie čakacieho radu prioritných platieb účastníkom (zmena poradia platieb, zmena priority platby, odvolanie platby z čakacieho radu),
- varianty náhradného vstupu a výstupu údajov do a z medzibankového platobného systému SIPS.

Uvedené zmeny budú do medzibankového platobného systému SIPS implementované v priebehu rokov 2004 a 2005.

3. DOHĽAD NAD PLATOBNÝM SYSTÉMOM SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Dôležitou činnosťou centrálnej banky v platobnom styku je vykonávanie dohľadu nad platobným stykom. Banková rada Národnej banky Slovenska schválila v septembri 2003 materiál o hlavných cieľoch a nástrojoch dohľadu nad platobnými systémami v podmienkach Slovenskej republiky, ktorý sa zaoberá dohľadom nad platobnými systémami v kontexte Eurosystemu a konkrétne dohľadom nad platobným systémom Slovenskej republiky. Materiál je zverejnený na internetovej stránke NBS pod názvom Dohľad nad platobným systémom Slovenskej republiky. Dokument upravuje hlavné oblasti a nástroje vykonávania dohľadu nad platobnými systémami, tzv. oversightu, pričom je potrebné zdôrazniť, že oblasť „oversightu“ je oblasť platobného styku, ktorá je vo vývoji a je predmetom častých diskusií na rôznych medzinárodných fórach, ako aj na rokovaníach pracovných skupín zriadených v rám-

ci Európskej centrálnej banky a medzinárodných finančných inštitúcií.

Dohľad nad platobnými systémami je úloha centrálnej banky, principiálne zameraná na zabezpečenie plynulého fungovania platobných systémov. Cieľom dohľadu je ochrániť finančný systém pred rizikami – systémovým rizikom, rizikom úverovým, likvidným, prevádzkovým, atď., ako aj posilniť efektívnosť a bezpečnosť platobných systémov. Dohľad nad platobnými systémami je cielený na systémy (napr. medzibankové platobné systémy), nie na individuálnych účastníkov. Ide hlavne o systémovo dôležité platobné systémy. Tiež zahŕňa dohľad nad platobnými nástrojmi.

Národná banka Slovenska má v rámci dohľadu nad platobnými systémami tri základné ciele:

1. udržiavať stabilitu platobného systému – identifikovať potenciálne riziká, ktorým je vystavený platobný systém a podniknúť kroky na ich elimináciu a získanie kontroly nad nimi,
2. zabezpečiť bezpečné a plynulé fungovanie platobného systému a systému zúčtovania cenných papierov,
3. zabezpečiť dôveru verejnosti v používané platobné nástroje.

Nástrojmi na dosiahnutie týchto cieľov sú:

- a) vydávanie všeobecne záväzných právnych predpisov na zabezpečenie plynulého, efektívneho a bezpečného fungovania platobného styku,
- b) zosúladovanie existujúcej infraštruktúry platobného styku s medzinárodnými princípmi a štandardmi platnými pre platobné systémy a systémy zúčtovania cenných papierov,
- c) prevádzkovanie platobného systému SIPS – určovanie pravidiel, ktorými sa riadi, funkcií, ktoré poskytuje užívateľom, kritérií účasti v systéme atď.,
- d) organizovanie pravidelných pracovných stretnutí so zástupcami bankového sektora, resp. inými subjektmi, ktorých činnosť súvisí s platobnými systémami,
- e) zber a vyhodnocovanie štatistických údajov.

4. PLATOBNÉ NÁSTROJE

Medzi najpoužívanejšie nástroje bezhotovostného platobného styku patria úhrady a elektronické platobné prostriedky. Z elektronických platobných prostriedkov sú najviac využívané platobné prostriedky diaľkového prístupu, a to najmä bankové platobné karty a v neposlednom rade aj platobné aplikácie elektronického bankovníctva, ktoré umožňujú klientom banky čerpať peňažné prostriedky z bankového účtu prostredníctvom elektronických komunikačných médií (napr. internet banking, home banking alebo telefónne aplikácie).

K 31. decembru 2003 bolo v obehú 3,02 milióna bankových platobných kariet, pričom z tohto počtu bolo najviac debetných bankových platobných kariet, a to 84,2 % (2,55 milióna), kreditné bankové platobné karty boli zastúpené 15,5 % (468 tisíc) a charge karty 0,3 % (9 tisíc). V porovnaní s rokom 2002 bol zaznamenaný nárast kreditných bankových platobných kariet z 86 tisíc na takmer 468 tisíc kariet, ako aj 13 % nárast v počte vydaných bankových platobných kariet, čo v prepočte na obyvateľa znamená, že každý druhý obyvateľ je držiteľom bankovej platobnej karty.

Takmer 83 % z celkového počtu bankových platobných kariet v obehú predstavujú medzinárodné bankové platobné karty a 17 % domáce bankové platobné karty. Banky sú vydavateľmi bankových platobných kariet kartových asociácií VISA (VISA a VISA Electron), MasterCard Europe (MasterCard a Maestro), American Express, Diners Club a domácich bankových platobných kariet ZBK.

Držitelia bankových platobných kariet môžu na území Slovenskej republiky využívať sieť 1 505 bankomatov a 16 974 platobných terminálov, z toho 13 842 elektronických platobných terminálov EFT POS (Electronic Fund Transfer Point Of Sale) a 3 132 platobných terminálov na mechanické snímanie údajov.

Z 1 505 bankomatov môžu držiteľia bankových platobných kariet použiť všetky bankomaty na výber hotovosti a na kontrolu zostatku, 30 bankomatov na vklad hotovosti, 883 bankomatov na zadanie tuzemského prevodu a 1 184 bankomatov na dotovanie predplatených programov poskytovaných mobilnými operátormi.

Trendom vo vývoji akceptácie bankových platobných kariet je mierne spomalenie nárastu počtu EFT POS terminálov v porovnaní s nárastom bankomatov, čo v medziročnom porovnaní znamená nárast počtu EFT POS terminálov o 13 % a bankomatov o 10 %. Aj naďalej prevládajú výbery hotovosti z bankomatov (76 % v roku 2003 oproti 79 % v roku 2002, a to z celkového počtu kartových transakcií nad platbami (24 % v roku 2003 oproti 21 % v roku 2002). Hodnota výberov hotovosti z bankomatov predstavovala 87 % z celkovej hodnoty kartových transakcií a hodnota platieb 13 %.

5. SPOLUPRÁCA S MEDZINÁRODNÝMI FINANČNÝMI INŠTITÚCIAMI V RÁMCI PREDVSTUPOVÝCH PRÁČ V OBLASTI PLATOBNÉHO STYKU

Od roku 2003, resp. od podpísania a následnej ratifikácie Prístupovej zmluvy sa úroveň spolupráce v oblasti platobného styku medzi Národnou bankou Slovenska a Európskou centrálnou bankou (ECB) posunula opäť na kvalitatívne vyššiu úroveň. V tomto roku ECB požiadala Národnú banku Slovenska, aby nominovala svojich zástupcov do jednotlivých výborov a pracovných skupín ECB. V roku 2003 mala Národná banka Slovenska za oblasť platobného styku 5 zástupcov v uvedených štruktúrach. Išlo o pracovný výbor Európskeho systému centrálnych bánk Payment and Settlement Systems Committee, ktorý je poradným orgánom pre Riadiacu radu ECB a v rámci svojej právomoci riadi a koordinuje činnosť 4 pracovných skupín, a to TARGET Management Working Group, TARGET2 Working Group, Payment Systems Policy Working Group a Securities Working Group. Do vstupu do EÚ mali zástupcovia národných

centrálnych bánk prístupujúcich krajin štátút pozorovateľov. Pozorovatelia mali možnosť aktívne sa zúčastňovať na pracovných stretnutiach, ako aj podieľať sa na príprave materiálov ECB, ako napríklad pripomienkové konania, dotazníky a hodnotenia.

Medzi najdôležitejšie oblasti, ktoré boli predmetom pravidelných stretnutí patrili otázky ďalšieho vývoja systému TARGET, platobné nástroje, elektronické peniaze, platobné systémy, systémy zúčtovania cenných papierov a modely poskytovania vnútrodenných úverov v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. Zástupcovia Národnej banky Slovenska sa v rámci pracovnej skupiny TARGET2 podieľali na ďalšej stratégii systému TARGET1, na predprojektovej príprave systému TARGET2.

V rámci spolupráce prístupujúcich krajín s ECB sa v roku 2003 pokračovalo v hodnotiacich procesoch, ktorých zámerom bolo zistiť pripravenosť týchto krajín na zapojenie sa do finančných operácií Eurosystému s cieľom identifikovať riziká a odhaliť nedostatky v platobných systémoch a systémoch zúčtovania cenných papierov.

V nadväznosti na uvedené sa v roku 2003 vykonal odpočet plnenia odporúčaní vyplývajúcich z hodnotenia infraštruktúry platobných systémov a systémov zúčtovania cenných papierov a funkcií dohľadu nad uvedenými systémami vykonaného z podnetu ECB v roku 2002. V odpočte sa konštatovalo, že väčšina odporúčaní sa splnila alebo existuje časový harmonogram plnenia. Odporúčania sa týkali používania platobných nástrojov, úrovne automatizácie a štandardizácie, vhodnosti infraštruktúry trhu a úlohy centrálnej banky v oblasti dohľadu nad platobnými systémami a systémami zúčtovania cenných papierov.

V roku 2003 prebiehal zároveň aj nový hodnotiaci program zameraný výlučne na systémy zúčtovania cenných papierov. Hodnotenie vychádzalo z rozhodnutia ECB o tom, že prístupujúce krajiny majú možnosť, nie povinnosť, ešte pred vstupom do Hospodárskej a menovej únie (EMU)

napojiť sa na platobný systém TARGET. Vzhľadom na skutočnosť, že všetky úverové operácie Eurosystemu, vrátane poskytovania vnútrodených úverov na účely platobného styku, musia byť v plnej miere kolateralizované, systémy zúčtovania cenných papierov musia byť v súlade so štandardmi Európskeho menového inštitútu, ustanovenými pre systémy zúčtovania cenných papierov.

V rámci uvedeného procesu hodnoteniu podliehali:

- právna úprava danej oblasti,
- priebeh zúčtovania na účtoch vedených v centrálnej banke,
- existencia neprimeraného rizika vyplývajúceho z úschovy cenných papierov,
- inštitucionálne zabezpečenie riadenia a regulovania systémov zúčtovania cenných papierov vrátane dohľadu nad týmito systémami,
- postupy riadenia rizika,
- schopnosť systému zúčtovať s finalitou počas dňa,

- prevádzkové hodiny a dni (vo vzťahu k TARGET-u),
- prevádzková spoľahlivosť technických systémov,
- dostupnosť adekvátnych záložných systémov.

Spolupráca Národnej banky Slovenska s Európskou komisiou (EK) súvisí predovšetkým s účasťou zamestnancov Národnej banky Slovenska v expertných skupinách EK, ktoré sú zamerané na oblasť platobného styku a platobných systémov a ktorých cieľom je predovšetkým diskusia k aktuálnym témam, ako je napríklad nový právny rámec pre platobný styk a platobné systémy v rámci vnútorného trhu Európskej únie.

Národná banka Slovenska spolupracuje aj s ďalšími medzinárodnými inštitúciami, ako je napríklad Banka pre medzinárodné zúčtovanie (BIS). V rámci tejto spolupráce sa Národná banka Slovenska v roku 2003 zúčastnila na príprave materiálu o prehľade o elektronických peniazoch.